

Instytut Pamięci Narodowej

[https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/140498,Polacy-ratujacy-Zydow-pod-okupacja-niemiecka-Henryk-Slawik.ht](https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/140498,Polacy-ratujacy-Zydow-pod-okupacja-niemiecka-Henryk-Slawik.html)
ml

16.03.2026, 02:47

Polacy ratujący Żydów pod okupacją niemiecką - Henryk Sławik

Dziennikarz, powstaniec śląski, przedwojenny działacz socjalistyczny. W czasie II wojny światowej organizował pomoc dla polskich i żydowskich uchodźców, którzy znaleźli się na Węgrzech. Szacuje się, że uratował prawie 30 tys. polskich uchodźców, wśród których było ok. 5 tys. Żydów. Przez izraelski Instytut Yad Vashem wyróżniony tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego.

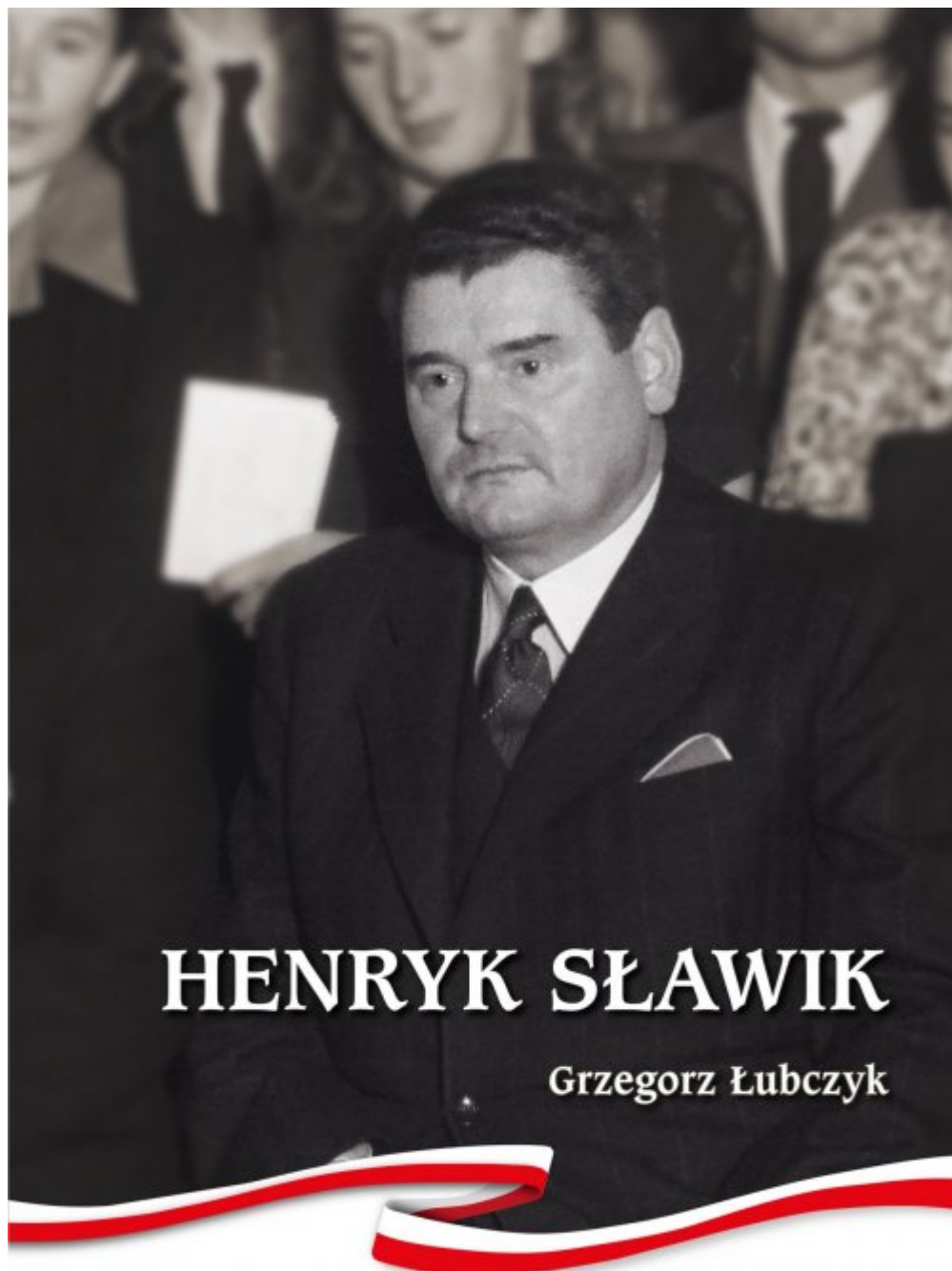
17.03.2021

Henryk Sławik urodził się 15 lipca 1894 r. w Szerokiej – obecnie dzielnicy Jastrzębia-Zdroju. Po ukończeniu szkoły powszechnej pracował jako robotnik. Następnie, po wcieleniu w 1914 r. do armii pruskiej, dostał się do niewoli rosyjskiej, skąd powrócił w 1918 r. na Górny Śląsk. Za działalność w okresie powstań śląskich i plebiscytu odznaczony Krzyżem na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi oraz Krzyżem Niepodległości. Od 1920 r. współpracował z „Gazetą Robotniczą” początkowo jako dziennikarz, następnie pełnił funkcję wydawcy i redaktora naczelnego. Był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. W latach 1928–1930 radny Katowic. W 1928 r. poślubił Jadwigę Purzycką, a w 1930 r. urodziła się jego jedyna córka Krystyna.

Po wybuchu II wojny światowej Sławik przedostał się na Węgry. Przebywając w obozie dla uchodźców zetknął się z Józsefem Antallem – komisarzem rządowym do spraw uchodźczych, dzięki któremu objął funkcję prezesa Komitetu Obywatelskiego dla Spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami na Węgrzech. W latach 1940–1944 Sławikowi i Antallowi udało się uratować co najmniej 5 tys. polskich Żydów. Aresztowany przez Gestapo w lipcu 1944 r. całą odpowiedzialność wziął na siebie, ochraniając Antalla przed niechybną śmiercią. Henryk Sławik został powieszony 23 sierpnia 1944 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen.

Dzięki staraniom swego żydowskiego współpracownika, późniejszego izraelskiego polityka i dyplomaty Cewiego Zimmermana za ratowanie Żydów z narażeniem własnego życia Sławik został w 1990 r. uhonorowany tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. Prezydent RP Lech Kaczyński odznaczył go pośmiertnie Orderem Orła Białego.

Oprac. Łukasz Kobiela

HENRYK SŁAWIK

Grzegorz Łubczyk

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

Henryk Sławik

Grzegorz Łubczyk, *Henryk Sławik*, Warszawa 2019

Seria „Bohaterowie Niepodległej”

Publikacja nie jest przeznaczona do sprzedaży.

[PDF do pobrania](#)

Kim był przed 1939 r. w Polsce i czego w następnych latach dokonał na Węgrzech, skoro jego polscy i żydowscy podopieczni zwracali się doń „Kochany Panie Prezesie”, „Wujku Henryku”? Zapytani po wojnie o swego opiekuna i wybawcę, mówili o nim: „Anioł”,

„Posłaniec Boży”, „święta postać”, „polski Wallenberg”. Dlaczego więc po zakończeniu wojny został wykreślony z polskiej pamięci zbiorowej?

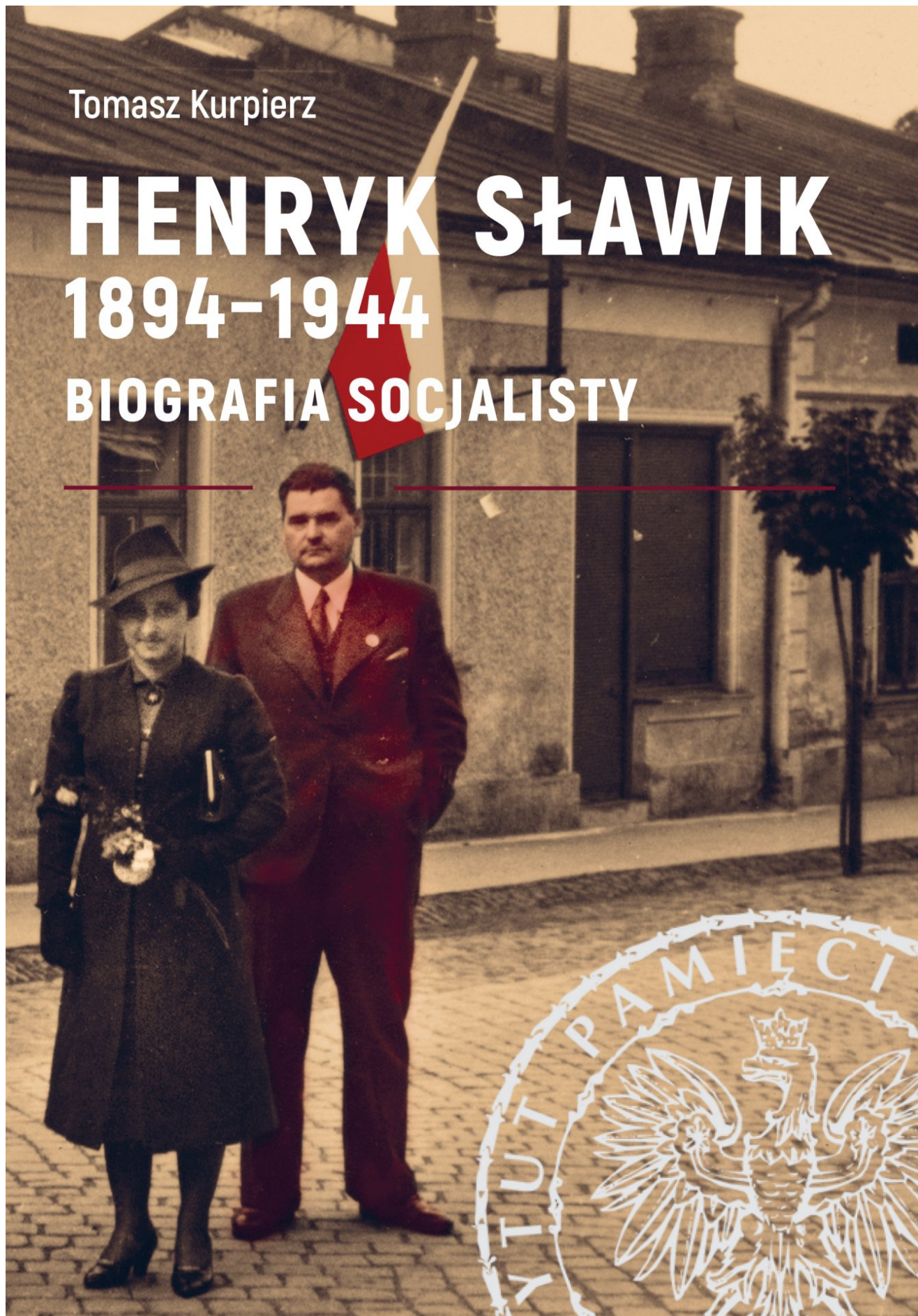
„Gdy stopy nasze dotkną świętej ziemi rodzinnej, wtedy wielu z nas popatrzy wstecz na gościnną ziemię węgierską, która przygarnęła nas tak serdecznie i żywiła przez tyle lat. Zrozumieliśmy wtedy, że nie była to ziemia obca, ale ziemia naszych wiernych przyjaciół, którzy w złych i ciężkich godzinach nie wyparli się nas i z całą odwagą, godną tego szlachetnego narodu, pomagali nam przebyć najtrudniejszy odcinek tułaczki duchowej i fizycznej [...] Byli oni jak gdyby nieznanymi żołnierzami naszej wspólnej sprawy – szarymi ludźmi, którzy jednak nigdy się nie zachwiali i nigdy nam nie poskąpili ciepła swych serc. Nie zapomnijmy o nich nigdy!” – powiedział Henryk Sławik 12 maja 1943 r. w obszernym wywiadzie dla „Wieści Polskich”, głównej gazety uchodźczej. Słowa te jako prezes Komitetu Obywatelskiego dla Spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami na Węgrzech skierował do tysięcy rodaków powierzonych jego opiece przez Rząd RP na Uchodźstwie.

Tomasz Kurpierz

HENRYK SŁAWIK

1894-1944

BIOGRAFIA SOCJALISTY

Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty

Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, Katowice-Warszawa 2020, 836 s., ISBN druk 978-83-8098-306-9

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894–1944). Urodził się w Szerokiej na Górnym Śląsku, w rodzinie chłopskiej. Przed 1914 r. pracował jako robotnik m.in. w Altonie k. Hamburga, w czasie I wojny światowej był żołnierzem armii niemieckiej i jeńcem w obozie na Syberii. Po 1918 r. walczył w powstaniach śląskich i aktywnie uczestniczył w kampanii przed plebiscytem mającym zadecydować o przynależności państwowej tego regionu. W latach dwudziestych i trzydziestych XX w. dynamicznie działał na Górnym Śląsku w Polskiej Partii Socjalistycznej, był wieloletnim redaktorem „Gazety Robotniczej”, radnym miejskim i członkiem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz członkiem wielu komitetów i towarzystw społecznych. W 1939 r. los rzucił go, podobnie jak kilkadziesiąt tysięcy polskich uchodźców, na Węgry, gdzie na skutek niezwykłego splotu wydarzeń stanął na czele polskiego komitetu. Współpracował zwłaszcza ze swym przyjacielem Józsefem Antallem, wysokim urzędnikiem w tamtejszym MSW. Znakomicie organizując jawną i tajną opiekę nad rzeszą wojennych uciekinierów, obaj przyczynili się do uratowania tysięcy osób, w tym wielu polskich Żydów. Po wkroczeniu Niemców na Węgry w marcu 1944 r. Sławik musiał się ukrywać, wpadł jednak w ręce hitlerowców i po brutalnym śledztwie został wywieziony do obozu w Mauthausen-Gusen. Tam 23 sierpnia 1944 r. powieszono go wraz z kilkoma jego współpracownikami. W 1990 r. uhonorowany został tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. odznaczony Orderem Orła Białego.

Dyskusja online wokół książki „Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty” – 3 lutego 2021

Polecamy:

- [artykuł Tomasza Kurpierza: „Polonia semper fidelis”. Henryk Sławik i József Antall](#)
- [artykuł Tomasza Kurpierza: Sprawiedliwy Sławik](#)

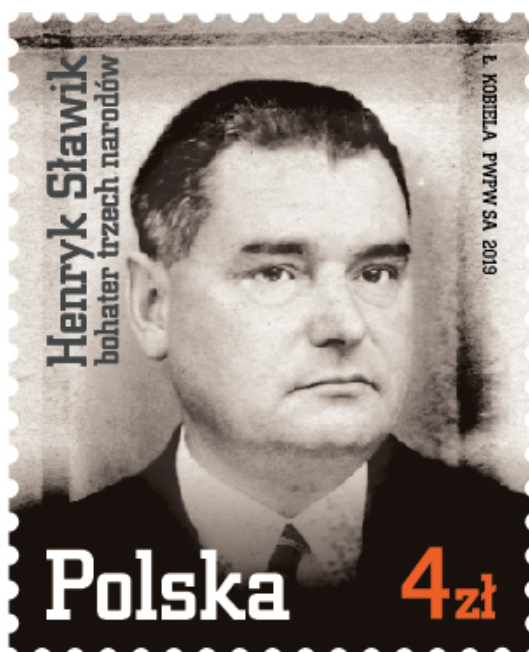
W 2020 roku powstał film dokumentalny „Oto człowiek – rzecz o Henryku Sławiku i Józsefie Antallem”. Jest to autorskie spojrzenie na te wybitne postacie, którym przyszło zdawać egzamin z honoru i spolegliwości w czasach najtrudniejszych... Jest też refleksją o fenomenie losów narodów polskiego i węgierskiego, a także o wspólnych doświadczeniach narodu żydowskiego. Odwiedzamy wszystkie miejsca związane z bohaterami filmu – region górnośląski (Jastrzębie-Szeroka, Katowice), tereny Węgier (Budapeszt, Vác, Balatonboglár, Esztergom), Izrael – Jerozolima (Instytut Yad Vashem) i Austrię (KL Mauthausen-Gusen).

W filmie swymi refleksjami dzielą się m.in. prof. Lech Krzyżanowski, Michał Luty, dr Tomasz Kurpierz, prof. Tadeusz Sławek, Szewach Weiss, prof. Istvan Kovacs oraz dr Maciej Szymanowski.

Film powstał w koprodukcji Instytutu Pamięci Narodowej z Telewizją Polską S.A.

26 lipca 2019 r. w Urzędzie Pocztowym nr 1 w Katowicach, przy ul. Pocztowej, odbyła się prezentacja znaczka pocztowego upamiętniającego Henryka Sławika, bohatera uhonorowanego tytułem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” i odznaczonego Orderem Orła Białego przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego. Do obiegu znaczek wprowadziła Poczta Polska S.A. W wydarzeniu wzięła udział m.in. Adrienne Körmendy, Konsul Generalny Republiki Węgierskiej.

Uroczystości towarzyszyła prezentacja wystawy „Tak płaci Polska – Henryk Sławik” autorstwa Łukasza Kobieli i dr. Tomasza Kurpiera z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Katowicach.

26 czerwca 2017 w stolicy Węgier Marszałek Sejmu RP oraz Szef parlamentu węgierskiego László Kócsor uroczystie odsłanili pomnik Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora. Upamiętnienie

przedstawia Sławika i Antalla rozmawiających na ławeczkach, siedzących przy stoliku. Podczas II wojny światowej staraniem Henryka Sławika, polskiego dyplomaty i uchodźcy z okupowanych ziem Rzeczypospolitej, oraz Józsefa Antalla, pełnomocnika Królestwa Węgier ds. Uchodźców Wojennych, uratowano od niechybnej śmierci kilka tysięcy polskich Żydów. Według szacunków pracowników Instytutu Yad Vashem liczba uratowanych sięgnęła pięciu tysięcy. Powstanie upamiętnienia bohaterów Polski, Węgier i Izraela było możliwe dzięki wsparciu finansowemu, udzielonemu przez Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Powiązane wiadomości

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – działania IPN w 2023